

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԲ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 2, 1899

ԹԻՒ 9

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Կիւղ Եւ Կրօնք	65
Սակաւութիւն	66
Ժիշկի Մը Պահանջի Տոմար	67
Անապատի Հիւս Կիւղ	67
Փանամայի Կոր Զրանքը	67
Սիւմնիներուն Տարօրինակ Մէկ Զբօսանքը	68
Մոգութիւնն Հնգկատանի Մէջ	68
Գաղղիական Հնարագիտութիւն Մը	68
Այլեւայլք	68
Անկիթքան Ծիսականութեան Աւթիւ	69
Հրեայք Ամերիկայի Մէջ	69
Հաղորդութեան Խորհուրդի Մը Աւթիւ	70
Հանգէս Քաղաքական	71
Դրամական	72

ԱՒՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն հինգշաբթի օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեհիսիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեհիսիյէ: Թղթատարի ծախսը խմբագրութեան վրայ է: Մէկ քերթի գինն է 30 փարս: Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ ատ. Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ ատ. Տր. Զ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիկայի խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարայ Ընկերութեան Կողմանէ,
Զ. Ք. ԿՐԻՆ, ՄԵՏՕՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐՕՒՆ-ԽՐԱԳԻՐ

ԵՐԿԻՒՂ ԵՒ ԿՐՕՆՔ

Երկիւղին տեսակը մեծ մասամբ կ'որոշուի պայմաններէն որոնց տակ կը զգացուի այն: Հետեւապէս «երկիւղ» բառը տարբեր մարդերու, և տարբեր պարագաներու ներքեւ, շատ տարբեր գաղափարներ կը հաղորդէ: Անգութ տիրոջ մը ստորին գերիին երկիւղը մէկ բան է — ահաւոր, սարսափ ուրիշի մը տհաճութեան հանդիպելու — և չունի բնաւ սիրոյ և յարգանքի տարր: Արդար և սիրալիր հօր մը որդւոյն երկիւղը ուրիշ բան է բոլորովին: Անհաժալից յարգանք է հանդէպ հօրը նկարագրին, երկիւղ անոր անհնազանդ գրտնուելու, ոչ վասն զի անգութ է ան, այլ վասն զի բարի է և ճշմարտապէս սիրող. երկիւղ՝ որ հաշտ է սիրոյ հետ, այո, ինքնին մասն է սիրոյ. երկիւղ՝ ծուռ բան ընելու, ոչ գլխաւորապէս անոր համար որ պատիժ պիտի կրուի յետոյ, այլ անոր համար որ ծուռ բան ընելն արդարասիրութեան դէմ նախատինք է: Երկիւղի ուրիշ տեսակ մը այն

է զոր կ'ունենայ բարի և արդարասէր ծնողաց կամակոր և անհնազանդ զաւակ մը: Այդ է ամբարշտութեան սոսկ կուսը մաքրութենէ և ուղղութենէ: Իր չափովը կը նմանի դեւերուն սարսափին զոր կրեցին անոնք ի տես Աստուծոյ Սուրբին: Այսպիսի օրինակներ կրնան դիւրամբունել ընել Տէրոջը երկիւղը, որ իմաստութեան սկիզբը և յուսոյ աղբիւրն է անոնց որ ունին զայն:

Յայտնի է թէ այն երկիւղը որ ուրիշ բան չէ բայց միայն ամբարշտութեան սարսափն հանդէպ սրբութեան՝ բնաւ կարող չէ հոգի մը մօտեցնել Աստուծոյ: Դատարան բերուած ոճրագործը կը վախնայ գատաւորէն: Կը վախնայ իր ոճիրներուն պատժէն: Բայց եթէ սըրտով չար է, այս երկիւղն ինքնին երբեք նուազ չար պիտի չկացուցանէ զայն: Յորչափ ժամանակ սրտով ատէ արդարութիւնը, յորչափ ժամանակ զինք զոսպողը պատժի երկիւղն ըլլայ միայն, իր երկիւղը չկրնար բնաւ բարւոյն անոր դիրքը Աստուծոյ աչքին առջեւ: Նորէն պիտի դործէ ոճիր, եթէ արձակուի: Օրէնքի սոսկ երկիւղը չէ, այլ ուղղութեան սէրն է, որ յարգ ունի Աստուծոյ առջեւ: Օրէնքի երկիւղը յուսահատութեան աղբիւր է միայն, հոգին աւելի և աւելի կը կաշկանդէ մահուան որոգայթներուն մէջ: Կը շլատէ նկարագիրը և կը խստացնէ սիրաւ Աստուծոյ և բարութեան դէմ: Ինչ որ կ'ըսուի մարդկային արդար օրէնքի երկիւղին վրայ, վասն զի ամէն արդար օրէնքի հիմը և նուիրականութիւնը Աստուծոյ սրբութեան մէջ կը կայանայ: Ան որ Աստուծմէ կը վախնայ սա պատճառով միայն որ Աստուած կը պատժէ մեղքը՝ երբեք չկրնար այդ վախին աղբեցութեամբ Աստուծոյ մօտենալ, այլ կրնայ միայն աւելի հեռանալ Աստուծմէ: Ամբարշտութիւնը կը վախնայ սրբութենէն: Կը սարսափի, կ'ահաբեկի սրբութենէն: Բայց ատով չըլլար աւելի նուազ ամբարիշտ: Դեւերը կը դողան Աստուծոյ վրայ մտածելով, բայց տակաւին դեւ կը մնան:

Ինչ չափով որ պատժի երկիւղը բխի մեղքին չարութիւնն զգալէ և անոր համար ապաշխարել և զայն թողուլ ուղեւէ, նոյն և ոչ աւելի չափով յուսոյ աղբիւր կ'ըլլայ այն երկիւղը: Կրնանք ուրեմն հասկնալ թէ մարդիկ Քրիստոսի առաջնորդելու համար երկիւղ և սպառնալիք դործածելու օրինաւոր չափն ի՞նչ է: Ասոնք կրնան դործածուիլ մարդոց ցուցներու համար կեանքին հակադարձը զոր հիմա կը վարեն թերեւս կամ յետոյ պիտի վարեն: Ոչ պատժի սպառնալիքները, ոչ ալ ցաւի երկիւղը, երբեք հոգի մը բերած են Քրիստոսի, կամ կարող են բերել: Ո՛րքան հակասական է սա գաղափարը թէ կրնայ մէկը սիրելու մղուիլ երկիւղի աղբեցութեամբ: Տէրոջը երկիւղն է ատել չարութիւնը և զատուիլ չարութենէ: Բայց չարութիւնն ատել և անկէ զատուիլը բարին սիրել և խնդրել է: Այս է այն «Տէրոջը երկիւղը» որ «կենաց պատճառ է»: Այս յայտնի կ'ըլլայ երբ մէկը նկատէ թէ ի՞նչ է կրօնական կեանքը: Յիսուս մեղի սորվեցուց թէ ի՞նչ է իր կրօնքը, երբ ըսաւ թէ օրէնքը և մարգարէներն Աստուածսիրութեան և ընկերսիրութեան մէջ կը բովանդակուին: Կրօնքը սէր է, և այս կը նշանակէ սուրբ նկարագիր: Երբ հասկցուի թէ Քրիստոսի կրօնքը նկարագիր կը նշանակէ, յայտնի կ'երևի թէ սոսկ ցաւի երկիւղը բնաւ չէ կարող մղել մարդը սիրոյ կեանք մը սրբեգործելու: Եթէ Աստուծոյ բարութիւնը և անոր աղաչաւոր սէրը որ աւետարանով կը յայտնուին՝ Աստուծոյ չեն առաջնորդեր մարդիկը, երբեք անոր պիտի չառաջնորդուին անոնք:

Տէրոջը ճշմարիտ երկիւղն է անոր սուրբ սէրը մեղքի միջոցով անդունելու երկիւղ և նկարագրի վրայ մեղքին աղբեցութենէն խորին սարսափ: Երկիւղ է Աստուծոյ անհնազանդ գտնուելու, վասն զի արդար և բարի է ան, վասն զի անհնազանդութիւնն անիրաւ է և անգութ, և վասն զի անով անիրաւութիւն կ'ընենք մեր իսկ անձերուն: Այս երկիւղը բնաւ չսկսիր մինչեւ որ մարդն

զգայ թէ Սատուծոյ հաւանութիւնը և բարեկամութիւնը աւելի լաւ և ընդունելի են քան մեղքը: Յորչափ ժամանակ անձնասիրութիւն և մեղք նախաձեռնար համարուին քան Սատուծոյ սէրը և ծառայութիւնը, մարդոց Սատուծմէ վախճանն ուրիշ բան չկրնար ըլլալ բայց եթէ «զարհուրելի սպասել մը դատաստանին» և կրակի բարկութեան: Կարելի չէ որ մէկը չափէն աւելի ունենայ Տէրոջը այս երկիւղը, որ է չարութիւնն առեւ և անկէ խորշիկ, որ է բարին սիրել և փոխադրել: Երկուքը՝ որ մեղ կը վախճնէ մեղանչելէ, վասն զի ծուռ բան է ան: Երկուքը՝ որ մեղ կը սարսափեցնէ անձնասիրութեան, վասն զի նկարագիր կը շլատէ ան: Երկուքը՝ որ մեղ կը վախճնէ Սատուծոյ և անոր ծառայութեան նուիրուիլ զանալէ, վասն զի այդ զաւցումով կ'անարգենք մեր երկնաւոր Հօրը սէրը և կը կորսնցնենք երջանկութեան և օգտակարութեան այն կեանքը զոր վարել է մեր պարտքը:

ՄԻԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

5.

[խմբագրական]

Անցեալ շաբթու, ծէսի խնդիրը Թուրքիոյ մեր Աւետ. եկեղեցիներուն վերաբերմամբ ի նկատ առնելու պահուն, երեք թեւադրութիւններ ըրինք: Չորրորդ կէտը զոր կ'ուզենք յիշել և շեշտել սա է. ինչ ծէսեր կամ արարողութիւններ որ ունինք, քիչ ըլլան թէ շատ, կարեւորութեամբ նկատուելու են իրենց երկրորդական բաներ:

Այս այսպէս էր նոյն իսկ Հին Տնտեսութեան ներքեւ: Հրէական կրօնը էր Աստուածուստ կարգուած ծիսական կրօնը մը: Պատճառներ կային թէ ինչու ծէսերն յարմար էին այն ատեն: (1) Հին տոնները մարդիկ քիչ յառաջդիմած էին իմացական զարգացման մէջ և աւելի նման էին սղայոց, որոնք խիստ դիւրաւ կը հրահանգուին նշաններով և պատկերներով: (2) Երբայցեք չըջապատուած էին այնպիսի ցեղերով որոնց կրօնքները կը բաղկանային փայլուն և առնոց համար գրաւիչ արարողութիւններէ: Իրենց ալ կրօնին մէջ քիչ մը արարողութեան գոյութիւնը պիտի օգնէր իրենց որ հաւատարիմ մնային Տէր Աստուծոյ: (3) Աստուածային յայտնութիւններու մեծ ճշմարտութիւնները լիովին ծանուցուած չէին և կը վայելէր որ այս ճշմարտութիւնները, մանաւանդ գալու Մեծիային վերաբերեալները, նախաձայնէին յարմար ծէսերով: Բայց Հին Կտակարանի ժամանակներն անգամ Երբայցեք ստիպած էին թէ արարողութիւններէ աւելի կարեւոր բան մը կար: Սամուէլ ըսաւ Սաուլի, «Հնազանդութիւնը՝ զոհէն, ու խօսք մտիկ ընելը խոյեւրուն ճարպէն աղէկ է» (Ս. Թագ. ԺԵ. 22): Եսայի իր մարգարէութեանց առաջին գլխուն մէջ կ'ըսէ, «Ինչ պէտք է ինծի ձեր զոհերուն շատութիւնը, կ'ըսէ Տէրը» «Ձեր ամսագլուխներէն և տօներէն կը զոհուի իմ հողիս: անոնք իմ վրաս ծանր բեռ եղան, վերցնելէն յոգնեցայ» Երբայցեք հաւատարիմ էին իրենց արարողութիւններուն մէջ, բայց աւելի կարեւոր բան մը կը պակսէր իրենց: «Չարութիւն գործելէն դադարեցէք:

բարութիւն ընել սորվեցէք, իրաւունքը փնտռեցէք, որքին դատաստանը տեսէք ու որքեւարին դատը պաշտպանեցէք» Ովս. 2. 6 համարին մէջ կը կարդանք, «Ես ողորմութիւն կ'ուզեմ եւ չէ թէ զոհ, ու ողջակէզներէն աւելի՝ Աստուծոյ գիտութիւնը» Միքիա կ'ըսէ, «Տէրը քեզմէ ինչ կը պահանջէ, բայց միայն իրաւունք ընել, ողորմութիւն սիրել ու խոնարհութեամբ քու Աստուծոյ ճիշտ քաջել» Եւ երկու պատուիրանները զորոնք մեր Փրկիչն առաջին եւ մեծ կոչեց, «Բու՛՛՛՛ Տէր Աստուծոյ սիրեալ քու բոլոր սրտովդ և քու բոլոր անձովդ ու քու բոլոր մտքովդ» և «Բու՛՛՛՛ ընկերդ սիրեալ քու անձիդ պէս» չուսուցուցան նախ Քրիստոսէ, այլ Մովսէսէ, ծիսական օրինաց տուիչէն (Բ. Օր. 2. 3 և Դեւ. ԺԹ. 18):

Մինչ այս այսպէս էր, Հրէից անտեսութիւնն էր, եւ սահմանուած էր ըլլալ, այնպիսի անտեսութիւն մը որ ծէսը նշանաւոր դեր մը ունէր: Բայց երբ Քրիստոսն ահա Տնտեսութիւնն սկսաւ, ծիսական օրէնքը խախտուեցաւ, այնպէս որ Պողոս իր Հռովմայեցի եղբայրներուն ըսաւ, «Օրէնքի տակ չէք, հապա չնորհաց տակ» Առնուեցաւ ծանրութիւնն այն օրինաց, որ ըստ Պետրոսի էր այնպիսի լուծ մը զոր առջ մեր հայրերը ոչ ալ մենք կրցանք վերցնել» Քրիստոս ինքը համակերպեցաւ այդ օրէնքին, վասն զի Հին Տնտեսութիւնը պիտի չվերջանար մինչեւ անոր մահէն ետքը: Սակայն բոլոր իր քարոզութիւնները նախապատրաստութիւն էին այն փոփոխութեան որ շատ շուտ տեղի պիտի ունենար: Լեռան վրայի սքանչելի քարոզին ամփոփումը սա է թէ ճշմարիտ կրօնը սրտի դործ է մանաւանդ քան արտաքին կեանքի: Դպրեւորներ և փարիսեցիներուն, որոնք շատ խիստ էին ծիսական խնդիրներու մէջ և մինչեւ իսկ անանուխի ու սաւիթին և չամանին տառամարդը կը վճարէին, Յիսուս վայ տուաւ որ կը ձգէին «օրէնքին ծանր ծանր բաները՝ դատաստանը եւ ողորմութիւնը ու հաւատքը» Դատապարտեալ ներկայացուց փարիսեցիին որ տաճարը գնաց աղօթել, դատապարտեալ իր հալածութեանն համար, թէ եւ արարողապէս մաքուր էր. եւ արդարացեալ հուշակեց մաքսաւորն հակառակ հաւանօրէն անոր արարողային թերութիւններուն, քանզի անկեղծ զղջում և խոնարհութիւն կային անոր սրտին մէջ: Քրիստոսի բոլոր քարոզութեան մէջ չկայ մինչեւ իսկ վանկ մը, որով արարողութիւնը շեշտուած ըլլայ, բայց ի բոլոր աղգերը մկրտելու պատուէրէն և իր յիշատակին համար Հաղորդութեան սեղանին մասնակցելու միւս պատուէրէն: Աւետարաններն առաջին անգամ կարդացած առանց նախապաշարման անձ մը բնաւ պիտի չերազէր թէ Քրիստոս կարեւոր կը համարէր արարողութիւնը, կամ թէ եկաւ ծիսական կրօնը մը հաստատել, Կրիստոս Սղատ երեցական եկեղեցւոյ գոյէն զատախօսներէն Տր. Պրուս Աւետարաններուն հոսութեան ապացոյց մը կը գտնէ, ինչ որ մեղի շատ զօրաւոր կը թուի, սա իրողութեան մէջ թէ անոնք Քրիստոսի ուղին կը չնչնէ, մինչ եկեղեցւոյ հայրերուն գրութիւններն իսկ այնչափ շուտով աւելի ցած մակարդակ մը իջան: Ան կը բաղդատէ Աւետարանները տառնակու առաքեալներուն վարդապետութեան հետ, որ անցեալները գտնուեցաւ այս քաղաքին մէջ Պրիէնիոս ուսեալ եպիսկոպոսին ձեռամբ: Այս կ'ըսէ, «Ես պահէմ անոնց համար որ ձեզ կը հալածեն, փոխանակ ըսելու Աղօթեցէք,

ինչպէս կը սորվեցնէ Աւետարանը: Կը պատուիրէ որ կեղծաւորներուն պէս ծոմ չպահենք, «քանզի անոնք կը պահեն շաբթուան երկրորդ եւ հինգերորդ օրը, այլ դուք ծոմ պահեցէք չորրորդ օրը եւ պատրաստութեան օրը» փոխանակ ըսելու «որ մարդոց ծոմ պահողի պէս չերեւնաս» Տր. Պրուս կ'ըսէ, «Ինչ սղայական է դադափարը թէ օրուան փոփոխումը կարող է երաշխաւորութիւն մը տալ կեղծաւորութեան դէմ, եւ որքան ստույգ է թէ լոկ արտաքին բաներու ընծայուած այս կարեւորութիւնը պիտի առաջնորդէ փարիսականութեան նոր դարգացումին մը»:

Ճաշն աւելի ակործանելի կ'ըլլայ երբ գեղեցիկ սպասներով կը մատուցուի եւ այնպիսի սեղանով որ զարգարուած է ծաղիկներով, բայց կարեւորը կերակուին է: Յախճապալեայ եւ արծաթեայ մեծաղին սպասները չեն դուրս անցնել անօթութիւնը եւ մուսցանել մարմինը, եթէ պակսի կերակուրը: Եկեղեցւոյ մէջ ալ արարողութիւնը նոյնն է ինչ որ սպասներն են սեղանին վրայ: Եթէ յարմար արարողութիւնն է, ումանց աւելի հաճելի պիտի ընէ պաշտամունքը: Սակայն հոգին անուցանող պիտի ըլլայ Աստուծային ճշմարտութեան վրայ խորհրդածութիւն և մեր հոգիներուն Հօրն ու անոր Որդւոյն Յիսուս Քրիստոսի հետ ներքին հաղորդակցութիւն: Օգտակար են այն արարողութիւնները որ հոգեւորութեան կը նպաստեն եւ կը զրգանեն մեր սէրը, վստահութիւնը եւ նուիրագործումը: Բայց երբ եկեղեցի մը կը քարոզէ թէ արարողութիւնները զիսաւոր բանն են, այդ վայրկեանէն կ'ըլլայ փարիսեցիներու եկեղեցի և կը հեռանայ Տէրոջը վարդապետութիւններուն ոգիէն: Բարեկամներու (Երեւական) յարանուանութիւնը, որ ընծայած է անցեալ դարու ամենէն ազնիւ եւ ամենէն օգտակար քրիստոնեաներէն մէկ քանին, մեղի կը թուի թէ կ'երթայ միւս ծայրայեղութեան, քանզի կը մերժէ ամէն արարողութիւն, մինչեւ իսկ Մկրտութիւնը եւ Տէրունական Ընթրիքը: Աւելի աղէկ է սակայն կերակուին ունենալ առանց սնակի քան սնակներն առանց կերակուրի:

Պողոսի առ Գաղատացիս Թուղթը կը ցուցնէ թէ անոնք անոր կարծիքով ծանր մոլորութեան մէջ ինկած էին: «Ես ձեր վրայով տալու կուսած եմ», կ'ըսէ: «Կը վախճամ ձեզմէ, որ գուցէ պարապ տեղը ձեր վրայ աշխատած ըլլամ» Եւ ինչու: «Օրերը կը զանազանէք, ու ամիսները եւ ժամանակները ու տարիները» «Եթէ թրիատուէք Քրիստոս ձեզի օգուտ մը չըներ» Ոչ վասն զի սխալ օրեր կը պահէին, կամ վասն զի թրիատուութիւնը սխալ ծէս էր, այլ վասն զի ծէսերու կ'ապաւինէին, մինչ «ոչ թրիատուութիւնը բանի մը կարող է, ոչ ալ անթրիատութիւնը, հապա հաւատքը՝ որ սիրով ի դործ կը դրուի» Ըսել կ'ուզէ թէ կարեւոր բաներն հաւատք և սէր են եւ թէ արարողութիւններու վրայ որ էական չեն քիչ խորհելու են, իսկ սրտին վիճակին եւ սիրալիր ու բարեւէր կեանք մը վարելու վրայ աւելի խորհելու են: Առաքեալներն իրենց բոլոր թուղթերուն եւ Գործք Առաքելոց գրքին մէջ յիշուած իրենց բոլոր վարդապետութեան մէջ երբեք խօսնակի եւ ուսուրջ ջուրի եւ զանգակահարութեան գործածութիւն չեն յանձնարարեր: Եթէ մինչեւ իսկ անվնաս համարէին այս բաները, պիտի զգային թէ իրենք չէին կրնար իրենց աւելի կարեւոր գործը թողուլ եւ այսպիսի բաղդատու-

պէս անկարեւոր խնդիրներով զբաղել։ Իրենց գործն էր կենսական ճշմարտութիւններու հետ, որոնց վրայ պիտի չլինուէր եկեղեցին ամէն դարու մէջ։ Արարողութիւնները կրնային փոխուիլ կամ զանց առնուիլ։ Այս ճշմարտութիւններն էական են եկեղեցիին կեանքին։

Պողոս առ Տիմոթէոս իր երկրորդ թղթին մէջ կ'ըսէ ոմանց համար թէ «աստուած պաշտօնութեան կերպարանքը ունին, բայց անոր գործութիւնը ուրացած են»։ Հոգ է մեծ վտանգը։ Քրիստոնէութեան էական բանն է աստուածապաշտութեան այս գործութիւնը որ սրտին մէջ կը գործէ։ Այդ գործութիւնը մարդուն կարողութիւն կու տայ կրել վիշտ, յուսախաբուութիւն եւ կորուստ ոչ միայն առանց տրտունջի այլ եւ քաղցրութեամբ եւ զուարթամտութեամբ։ Կը զօրացնէ մարդը դէմ դնել դէպի չարն փորձութիւններու, որոնցմէ կը յաղթուին ուրիշներ։ Արմատախիլ կ'ընէ անոր բնական եաստիքութիւնը եւ ուրիշներու ծառայելու մէջ դանդաղ կու տայ իր բարձրագոյն ուրախութիւնը։ Մեղմ, համբերատար, քաղցր եւ օգտակար կ'ընէ անոր արտաքին կեանքը, այսինքն կ'ընէ զայն այնպիսի կեանք մը որ ուրիշներու մէջ կը զարթոցանէ անոր նման բարի ըլլալու իղծ մը։ Կը փոխակերպէ մարդուն նկարագիրը մինչեւ որ ամանն առ տիճանական քայլերով կ'ըլլայ այն ճշմարտութեան անկատար ընդօրինակութիւն բուն Քրիստոսի նկարագրին։

Եթէ այս երկրին Աւետ. եկեղեցիները պարտականութիւն մը ունին, այն ալ վկաներ ըլլալ է Քրիստոնէութեան այս գործութեան։ Չափազանց ծիսասիրութիւնը, որ մարդը կ'առաջնորդէ սա գաղափարին թէ իր մեծ պէտքը մաքուր կեանքն է, այլ կատարեալ համակերպութիւն այս կամ այն ծէսին, ճշմարտ կրօնի բուն սրտին հարուած կու տայ։ Կրօնական ոչ մէկ ուսուցիչ հաւանօրէն պիտի ըսէր բացարձակապէս թէ ստախօս, գող եւ չնացող մարդ մը կարող է բարի քրիստոնեայ ըլլալ, եթէ միայն հաւատարիմ գտնուի ծոմապահութեան եւ ուրիշ արարողութիւններու պահպանման մէջ։ Այսու ամենայնիւ ծէսերու ընծայուած չափէն աւելի կարեւորութիւնը ձիւտ այս եղբակացութեան կ'առաջնորդէ հաղարարող սուգաներ։ Անոնց կեանքներն անցելոյն մէջ հեշտամով եւ շահախնդիր եղած են եւ կը կարծեն որ այնպէս պիտի ըլլան ապագային մէջ ալ։ Բայց ապահով կը զգան վասն զի հաւատարիմ եղած են կարգ մը ծէսերու պահպանման մէջ։

Եթէ կարենայինք երեւակայել յաւիտենական փրկութեան պայմանները մարդու որոշման թողութեամբ, եթէ մարդ կարգ մը ծէսերու պահպանումէն եւ ոչ թէ նկարագրի սրբութիւնէն ու կեանքի մաքրութիւնէն կախեալ ընէր փրկութիւնը, պիտի բողբոջէինք այդ պիտի որոշման մը յիմարութեան եւ անիրաւութեան դէմ։ Եւ եթէ Աստուածաշունչն ուսուցանէր թէ երկնից պատրաստուելու համար կարեւոր բանն է մասնաւոր եկեղեցիի մը պատկանիլ կամ արտաքին արարողութիւններ կատարել, մինչ Աստուած բաղդատապէս անսարքեր է մարդուն բարոյական նկարագրին, պիտի բռնէինք թէ Աստուածաշունչն Աստուծոյն է, կամ եթէ է, դժուար պիտի գտնէինք հաւատալ Աստուծոյ անհուն իմաստութեան եւ բարութեան։ Սակայն այդպէս չուսուցանենք Աստուածաշունչը։ Այն կը շնչուէ ինչ որ մեր խիղճը մեզի կ'ըսէ թէ

ամենէն էականն է։ Իր բարոյական վարդապետութիւններն ամենէն ազնիւ եւ մաքուր վարդապետութիւններն են որ երբեք կը գտնուին ուրիշ տեղ, եւ այս կը համոզէ զիս թէ Աստուծոյն է ան։

Հոգ տանինք որ անոր վարդապետութիւնը չխեղաթիւրենք եւ անոր գաղափարական չցածքները՝ ծէսերուն եւ արարողութիւններուն տալով կարեւորութիւն մը զոր հոգնին անոնք Նոր Կտակարանին մէջ։

ՎԵՐՋ

ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ՊԱՀԱՆՋԻ ՏՈՄՍԱԿԸ

Արժանահաւատ պատմութիւն մը կարգացուած է Սան Ֆրանսիսքոյի մարդասէր անձի մը եւ խղճամիտ բժշկի մը վրայ։ Հարուստ տիկին մը քանի մը տարի առաջ իր երեսին վրայ աննշան ուռ մը ունեցաւ։ Եւրոպայի մէջ ըրած ճամբորդութեան միջոցին նշանաւոր վիրաբոյժի մը ղեկից ուռը հանելու համար։ Վիրաբոյժը խորհուրդ տուաւ չղպչիլ անոր։ Նոյնքան նշանաւոր Ամերիկացի վիրաբոյժ մըն ալ չուզեց զըսչիլ ուռին։ Տիկինը, երբ Սան Ֆրանսիսքո վերադարձաւ, ղեկուածով ցուցուց ուռը բժիշկ եւ վիրաբոյժ մարդու մը որ թէպէտ համբաւաւոր էր, բայց համաճարեղ էր։ Քննեց ուռը խնամով, եւ ըսաւ թէ հոգ ընելու բան մը չկայ, պարզ գործողութիւն մը պիտի կատարուի։ Տիկինը այնպիսի խօսքեր լսելէն ետքը, վախնալով գործողութիւն կատարել տալ, յապաղեց գործը, բայց ի վերջոյ ուզեց ուրիշ քննութիւն մը կատարել տալ եւ նորէն խորհուրդ հարցուց։ Միեւնոյն բաները լսեց այս անգամ ալ, եւ գործողութիւնը կատարուեցաւ ամենայն յաջողութեամբ։ Օր մը երբ բժիշկը այցելութեան եկաւ, տիկինը հարցուց թէ ինչ պիտի վճարէր։ «Յիսուսն տողար», ըսաւ բժիշկը։ Տիկինը ժպտեցաւ եւ ըսաւ, «Կը խորհիմ թէ ատիկա պատշաճ պահանջ մըն է հաշուի առնելով իմ հարստութիւնս»։ Որուն պատասխանեց բժիշկը, «Ատիկա իմ գործողութեանս արժէքն է, ձեր սլարագաները գործ մը չունին անոր մէջ»։ Տիկինը իր գրասեղանին քով գնաց եւ 500 տողարնոց փոխանակադիր մը (չէք) քաշելով տուաւ բժիշկին։ Բժիշկը թողութիւն վրայ նայեցաւ եւ ետ դարձուց զայն ըսելով, «Ձեմ կրնար ընդունիլ ատիկա գործողութեան համար իմ իրաւունքս 50 տողար է միայն»։ «Շատ աղէկ», ըսաւ տիկինը, «առե՛ք եւ ձեր քով պահեցէ՛ք փոխանակադիրը, եւ մնացորդին դէմ ինծի պարտական եղէ՛ք»։ Քանի մը ամիս ետքը տիկինը երկար ցանկ մը պարունակող տոմս մը ընդունեց, որուն վրայ նշանակուած էր դարմանուած արական եւ իգական սեռէն աղքատ հիւանդներու ցանկ մը, որոնք տիկինը հաշուին անցուցած էր բժիշկը։ Տիկինը այնքան ուրախացաւ ատոր վրայ, որ անմիջապէս 500 տողարնոց ուրիշ փոխանակագիր մը եւս ղրկեց նոյն պայմաններով գործածուելու համար, որ հիմա բժիշկին տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի։

ԱՆԱՊԱՏԻ ՀՅՏ ԿՈՒԻ

Ճէյմս Թայսըն Աւստրալիոյ ամենէն հարուստ մարդը որ մեռաւ մօտերս, պատահելութեան ժամանակը գեղջուկ կեանքով կ'ապրէր եւ պարզապէս էր, ինչպէս մնաց մինչեւ իր մահը։ Թէպէտ մեծ հարստութիւն ղրկեց, բոլոր իր ընթացքին մէջ մնաց միեւնոյն խնայասէրն ու սակաւապէտը որ էր իր մատաղ հասակին մէջ։ Իր ստա-

կէն հաճոյք չէր զգար։ Սովոր էր ըսել, «Ես պիտի թողում ստակը երբ երթամ, եւ անոր հետ գործ պիտի չուենեամ», եւ ինծի պիտի չվերաբերի»։ Բայց կը յարէր, իր մատերուն նշանակալից մէկ հարուածովը, «Ստակը չէր բայց խաղն էր որ կը զբօսցնէր»։ Երբ անգամ մը հարցուեցաւ թէ «ինչ էր այդ խաղը», պատասխանեց իրեն յատուկ ոճով մը, «Անապատի հետ կռիւ։ Այդ եղած է իմ գործս։ Ես իմ բոլոր կեանքիս մէջ անապատի հետ կռուեցայ, եւ չահեցայ։ Ջուր դրի ուր ջուր չկար, եւ եղ' ուր եղ չկար։ Յանկեր դրի ուր ցանկեր չկային, ճամբաներ չլինեցի ուր ճամբաներ չկային։ Բան մը չկրնար ետ դարձնել ինչ որ ըրի, եւ միլիոնաւորներ աւելի երջանիկ պիտի ըլլան անոր պատճառաւ երբ ես չատոնեց մեռած ըլլամ»։ Ասիկա նշանաւոր խօսք մըն է եւ մեծ ասացուած մը՝ մարդու մը համար որ այսպէս կրնայ խօսիլ իր անձին վրայ։

ՓԱՆԱՄԱՅԻ ՆՈՐ ԶԲԱՆՅՔԸ

[Հիմա որ Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշելու վրայ կը թուի Նիքարագուայի Զրանցքը շինել, շահեկան պիտի ըլլայ կարգաւ հետեւեալը միւս միջոցով իրանեան ջրանցքին վրայ] Մեծ տարբերութիւն կայ Փանամայի Զրանցքին իսկական վիճակին եւ անոր վրայ հանրութեան ունեցած գաղափարին մէջտեղ։ Դժուար պիտի ըլլայ գտնել ուրիշ մեծ ձեռնարկ մը որուն ներկայ վիճակին վրայ այնքան ընդհանուր տղիտութիւն կայ կամ գրական սխալ հասկացողութիւն, որքան կայ այն արուեստական ջրանցքին վրայ, որով Ֆէրտինան տը Լէսէփս ձեռնարկեց միացնել Ատլանտեան եւ Խաղաղական Ովկիանոսներուն ջուրերը։ Պատմութեան պատկանեալ նիւթ մըն է թէ ինչպէս այն նշանաւոր Գաղղիացին Սուեզի Զրանցը պեղել յաջողուին վրայ քաջալերուելով ձեռք զարկաւ ծովուն երեսին հաւատարմեմ պեղում մը ընելու Փանամայի Պարանոցին մէկ եղբէն միւսը՝ անոր լեռները կտրելով, եւ չյաջողեցաւ։ Ծրագրին ֆիզիքական դժուարութիւնները, գործիչներուն գործած խոշոր գեղձուկներուն հետ միանալով, Ընկերութիւնը անանկացուցին երբ դեռ փոքրիկ մաս մը պեղուած էր։ Գէշ ծրագրուած եւ աւելի դէշ գործադրուած այն ձեռնարկին աղքատ գլուխքը տակաւին Փանամայի Զրանցքին կցուած է հանրութեան մտքին մէջ, եւ միայն մանր փոքրամասնութիւն մը ուշադրութիւն ըրած է Պարանոցին դէպքերուն յաջորդող ընթացքին, եւ ընտանի է այն ղիւցաղնական եւ յաջող ձեռնարկներուն որ եղան կարգաւորութիւն յառաջ բերելու համար քառուէն։ Միայն ասոնք քաջ գիտեն սա իրողութիւնը թէ Փանամայի Զրանցքին նոր ծրագրը ճարտարագիտական եւ երեւմտական ուղիղ կռուանի վրայ կը գտնուի, եւ ջրանցին աւարտուած անհաշուելի ժամանակ չպահանջի։

Ներկայ յօդուածս գրուած է հանրութիւնը ծանօթացնելու համար յիշեալ ձեռնարկին այժմու վիճակին եւ ապագայ ակնկալութեանց։ Ի տես այն իրողութեան թէ Պարանոցին մէջ բացուած միակ ջրանցը մը լիովին կը բաւէ երթեւեկութեան եւ վաճառականութեան, Փանամայի ծրագրին գործադրութիւնը կամ ըսուած գերագոյն կարեւորութիւն կը ստանայ, երբ ինկատ կ'առնուի թէ պէտք է ջրանցը մը պեղել Նիքարագուայի ճամբուն վրայ։ Վասն զի երկու յարակից ջրանցքներու պեղումը երկուքին ալ անանկութիւն պիտի նշանակէր։

նախքան, որմէ կը հանուի զեղծարարը, ամենէն
գործարարն ու ընտիրն է այն օձին մէջ որուն
խայթումը ամենէն մահաբերին է : Հա-
մառօտ խօսելով, այս նոր զեղծարար օձին
բեղին կամ լեղին փամփուշտին հիւթն է :
Լեղին իր նախնական ձեւին մէջ՝ միայն կը
գործի ուղղակի վերջին վրայ կամ ստամոքսի
միջոցաւ կ'ընդունուի : Բայց կ'ըսուի թէ լե-
ղին զեղծարար եղող մասն ամենէն աւելի
ազդու կ'ըլլայ երբ կը դառնայ օձին լեղին
փամփուշտին մէջ գտնուած նիւթին միա-
ցորդէն, եւ կը ներարկուի մարմիններէն :
Տր. Փրէյդըր կ'ըսէ թէ ուրիշ օձի լեղին զեղ-
ծարի է թուումաւոր տեսակէ օձի խայթածին :
Այս շատ բանաւոր կը թուի, վասն զի ինչ-
պէս որ երկար ժամանակէ հետեւ ծանօթ է
զիտանականներուն, թուումաւոր օձերուն ժահը
զէջ ազդեցութիւն չընեն երբ կը ներարկուի
— զիտուածով կամ ուրիշ կերպով — կամ
իրենց կամ անփնտռ տեսակէ եղող օձերուն
արեան շրջանին մէջ, թէպէտ հանրութեան
կարծիքը այս ըսուածին հակառակն է :

— Անոնքն էլ կը զգան մալինգո-թեան ալի-
նէրը : Ծափոնի ծովեղերքն ի վեր ուր մակըն-
թացութեան ալիքները ժամանակ ժամա-
նակ աւլած տարած են հաղարարուող տուներ
եւ բերաւոր կեանքեր, անտառներ ուր-
կուած են իրենց պաշտպանութիւն ծովուն
արշաւանքին դէմ : Թոքոյի համալսարանին
անտառաբանութեան փրօֆէսոր Տր. Հոն-
տայի մօտերս տուած մէկ տեղեկագրութիւնը
կը ջատագովէ ծովեղերքի անտառներուն ըն-
դարձակումը : Եթէ բոլորովին չեն զսպեր
ծովային ահագին կոհակներուն նախնիները,
զէթ կը յապաղեն անոնց յառաջնադասու-
թիւնը, եւ ընակիչներուն փախչելու ժա-
մանակ կու տան եւ կ'արգելեն փայտակերտ
թիւթեւ տուններուն Ուիլիսոնսին մէջ աւ-
լուիլը :

— Մարտի-թիւն չի եղաւ Եւրոպայի մէջ : Երկ-
րախոյզ եւ հնախօս ֆէթրի մօտերս Եգիպ-
տոսի մէջ գտած մեռելներուն մնացորդները
հաւանական կը ցուցնեն թէ սգաւորները
կ'ուտէին մեռելներուն միւսը իբրեւ մաս
յուզարկաւորութեան արարողութեան : Լաւ
պահուած փայտեղէն դագաղի մը մէջ մարդ-
կային էակի մը ոսկորները գտնուեցան որոնց
վրայի միտերը վերցուած էին, անտարակոյս
թաղումէն առաջ : Կը կարծուի թէ մեռեա-
լին միւսը կ'ուտուէր այն հաւատքով թէ անոր
բարեմասնութիւններէն ոմանը ողջ մնացող-
ներուն կ'անցնին :

— Փլաթին : Ռուսիա է երկիրը որ արեւեստ-
ներու մէջ գործածուող գրեթէ ամբողջ փլա-
թինը կը հայթայթէ, բայց յիշեալ մետաղին
հանքերուն մեծ մասը բոլորովին օտարա-
կաններու ձեռքն են հիմա : Վէրքինթըրաք
գաւառին մէջ, ուր փլաթինի ամենէն կա-
րեւոր հանքերը կը գտնուին, անցեալ տարի
Ամերիկեան (*) իրր վեց տակառաջով (4,300
քաշ) փլաթին հանուեցաւ : Այս քանակու-
թիւնը մեծ պիտի չերեւնայ սակայն, երբ
միտք բերուի թէ փլաթինը մետաղներուն մէջ
ամենէն ծանրն է բաց ի իրիտրում կոչուած
միտաղէն որ տակաւին աւելի սակաւագիւտ
է : Արժէքի նայելով՝ փլաթինը ոսկին հետ
միայն կրնայ բաղդատուիլ, եւ մէկ տակառա-
ջովին գինը՝ Փարիզի գործակալի մը մօտերս
հանքերէն ըրած գնումներուն նայելով՝ 18,000
եւ 20,000 ոսկին մէջտեղերն է : Երկար
ժամանակէ հետեւ Ռուսիոյ մէջ սոյն մետա-

ղին նոր հանքեր գտնուած չեն, եւ հաւա-
նական կը թուի թէ յիշեալ հանքին երակ-
ները շուտով պիտի սպառին :

ԱՆԿԼԻՔԱՆ ԾԻՍԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

(Պատ. Մ. Կ. Փաֆալէս, Այնթապ)
(Շար. Նախորդ թիւէն)

Բէ-պաֆալէս այս խնդիրը մասնաւոր նպա-
տակաւ մի կը յուզէ, այսինքն ցուցնելու հա-
մար թէ Բողոքականութեան մօտեւ Հայոց
մէջ արդարանալի շարժում մի չէր, եւ մեր
մէջ Բողոքական եկեղեցւոյն գոյութեան բա-
ւական պատճառ չկայ այսօր : Քանի որ,
ըսել կ'ուզէ, Անկլիքանին համա մեծ եկե-
ղեցի մի այսօր երբ է եւ ծիսական ինչ ինչ
նորութիւններ (յաւէտ հնու թիւններ) կ'որ-
դեգրէ, յայտնի է որ Բողոքականութեան
ոգին հակառակ չէ ծիսականութեան, ուրեմն
ինչ ասուել եւ մոլեռանդ մարդիկ էին մեր
այդ Ազգայինները՝ որ յիսուն տարի յառաջ
բողոքեցին Ազգային եկեղեցին ծէսերուն
եւ արարողութիւններուն դէմ, եւ ուրոյն
եկեղեցի մի կազմուեւ աստիճան յիմարացան :
Բայց միթէ ծէսը եւ արարողութիւնն է այդ
բանը, որուն դէմ Բողոքականութիւնը չորս
հարիւր տարիէ ի վեր կ'առարկէ, կը բողոքէ,
կը պատերազմի : Միթէ երկրպագութեան
ձեւն կամ եղանակն է այդ բանը, զոր մեր
Բողոքական Ազգայինները «հակաւետարա-
նական» եւ «հակաքրիստոնէական» կը կո-
չեն, եւ դեռ կը սիւղեն կոչել : Եկեղեցին
մէջ չապիկ հագնիլ, մօմ վառել, խաչակնքել,
Ազգայինը գործածել, եւն. կռապաշտական
սովորութիւնն է, մեղք է, — միթէ այսպէս
հաւատալով է որ Հայ Բողոքականները Լուս-
եկեղեցին հետ չեն միանար : Ո՞վ այդքան
ապուշ է որ չգիտնայ թէ այս բոլոր բաները
ընելով ալ, չընելով ալ, մարդ ճշմարիտ քրիս-
տոնեայ կրնայ լինիլ, եւ թէ ամեն ինչ որ
արտաքին ձեւին կը վերաբերի՝ Քրիստոնէա-
կան հաւատքին էական չլինար լինիլ :

Ուրեմն ի՞նչ է երկու եկեղեցիներուն մի-
ջեւ բուն տարբերութիւնը :

Նախ ըսենք թէ տարբերութիւնը եկեղե-
ցական կառավարութեան եղանակին մէջ
բնաւ չկայանար : Ընդհանրապէս խօսելով,
երկու տեսակ կառավարութիւն եկեղեցւոյ
կայ : Մէկը՝ կղերականն է, ուր եկեղեցին
գործերուն մատակարարութեանը մէջ ժո-
ղովուրդը ուղղակի ձայն չունի, այլ ամէն
ինչ կը տնօրէնուի եւ կը կատարուի կղերա-
կան դասուն կողմանէ : Բոլոր հին եկեղեցի-
ները (մանր զանազանութիւնները անտեսե-
լով) այս եղանակին համեմատ կը կառա-
վարուին, հետեւաբար եկեղեցի ըսելով կը
հասկցուի կղերը եւ անոր կատարած արա-
րողութեանց գործիւնը : Երկրորդ կերպը՝
ժողովականն է, ուր իշխանութիւնը ուղ-
ղակի ժողովրդեան ձեռքն է : Եկեղեցի ըսե-
լով կը հասկցուի հաւատացեալ ժողովուրդը,
այդ է այն մարմինը որուն աւանդուած են
եկեղեցւոյն արարողութիւնները եւ որ կը
կարգէ, կը ձեռնադրէ կղերը : Նոր, այսինքն
Բարեկարգութեան ժամանակէն ծագում ա-
ռած եկեղեցիները (չարձեալ ձգելով ոչ-էա-
կան տարբերութիւնները) այս վերջին կեր-
պով կը կառավարուին : Արդարեւ այս՝ իրա-
կան տարբերութիւն մ'է երկու եկեղեցեաց
միջեւ, սակայն էական տարբերութիւնը այս
չէ : Գործնական օրինակ մ'առնելով, Լուս-
Հայ եւ Բող. Հայ եկեղեցիները ատու չեն
զանազանուիր որ մէկուն մէջ կայ կաթողի-
կոս, Պատրիարք, Եպիսկոպոս, Վարդապետ

եւ Քահանայ, իսկ միւսը ունի Երէց, Սար-
կաւազ, Եկեղեցական Ժողով, եւ Սինոդ :
Մենք Հայ Բողոքականներս Լուս. եկեղեցւոյն
կառավարութեան եղանակին դէմ չէ որ կ'ա-
ռարկենք, քանզի սա՛ ոչ-էական բան մ'է,
եւ ո՞վ գիտէ, եթէ յիսուն տարի առաջ մենք
փոխանակ ժողովական ձեւը հաղինուեւ, ձեր
աւանդական ձեւը պահէինք, թերեւս մեղի
համար աւելի լաւ կը լինէր : Ժողովականու-
թիւնը աղէկ բան է, բայց թերեւս ոչ մեղի
նման ժողովուրդի մը համար :

Դարձեալ, տարբերութիւնը ծիսականն ալ
չէ : Մէկուն ծիսական, միւսին՝ անծէս, ըսել
արդարացի չէ, քանզի խնդիրը ծիսականու-
թեան վրայ չգտնուար : Մէկը՝ փայլուն եւ
փառաւոր արարողութիւններով կ'երկրպագէ,
իսկ միւսը՝ անզարդ եւ անպաճոյճ կերպով
կը պաշտէ : մէկը՝ մոմով, իսկ միւսը՝ քարիւ-
ղով կամ երկարական ջահով կը լուսաւորէ,
մէկը կարգաւոր կամ խաչակնքելով կ'աղօթէ,
իսկ միւսը՝ առանց աղօթադրքի կամ առանց
երկրպագանելու կ'երկրպագէ, — տարբե-
րութիւնը այս չէ : Թող լաւ հասկցուի որ
Բողոքական եկեղեցին ծէսի կամ արարողու-
թեան դէմ չէ : Հռովմայ մօմին, խոսնկին,
չապիկին եւ թափօրին դէմ չէ՞ որ Մար-
տին Լուտեր գոռաց ու գոչեց : Արդէն չենք
գիտեր որ Լուտերական եկեղեցին Հռովմի
ձեւերէն եւ ծէսերէն շատ բան պահեց, —
միւս Բող. եկեղեցիներէ աւելի : Թող Անկ-
լիքան եկեղեցին իւր ծէսերը ուղածին չափ
բաղմապատկէ եւ զարգարէ, աւետարանա-
կան լինելէ չզարգիր, չուսէ Պապականու-
թեան փրկութեան նկատմամբ վարդապե-
տութենէն զղոյշ եւ հեռի կենայ : Եւ մենք
Բող. Հայերս Մայրենի եկեղեցին պատկե-
րին (եթէ «չնորհրով» է պատկերը), մօմին,
խոսնկին, չապիկին, շարականին, ժամադրքին
դէմ չէ՞ որ կը մաքառինք, այս բաները ինք-
նին անմեղ եւ անտարբեր են, ասոնցմով
ճշմարիտ եկեղեցի եւ հոգւով երկրպագու-
թիւն կ'ըլլայ, ինչպէս առանց ասոնց ալ կ'ըլլայ :

Ի՞նչ է ուրեմն տարբերութիւնը : Զուտ
վարդապետական է : Փրկութեան նկատմամբ
վարդապետութիւնը, աւելի մասնաւորելով
մեր խօսքը՝ Խորհուրդի վարդապետութիւնն է որ
կը բաժնէ երկու մարմինները : «Ծէսեր, ա-
րարողութիւններ, խորհուրդներ» կը շարքէ :
որպէս թէ ասոնք համազօր բառեր ըլլային :
«Ծէսեր եւ արարողութիւններ» ըսելէն
հոգը, ... «խորհուրդներ» աւելցունելէ ա-
ռաջ, պէտք է մեծ շունչ մ'առնուլ, քանզի
հո՞գ է որ Լուտեր՝ Լեւոնէն, ինչպէս նաեւ
Բող. Հայը իւր Լուս. եղբորմէ կը բաժնուի :
Եւ դուք, ազնիւ Բէ-պաֆալէս, երբ պատկերը,
մօմը, եւ խոսնկը «քրիստոնէական խոր-
հուրդներ» կը կոչէք, ոչ միայն խնդիրը կը
չփոթէք եւ կը նսեմացունէք, այլ անիմաստ
բացատրութեան մի մէջ կ'իյնաք : Այդ բա-
ները «խորհուրդ» չեն կրնար կոչուիլ, քոյց
Քոյց եթէ ըսել կ'ուզէք թէ ատոնց միջոցաւ
փրկութեան շնորհը կը հաղորդուի հաւա-
տացեալին : Այս կէտը քիչ մ'ալ պարզենք :
(Շարունակելի)

ՀՐԵԱՅՔ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Հրէից գաղթականութիւնը զլիսուորապէս
Միացեալ Նահանգաց մէջ դար մը առաջ
սկսած կը կարծուի : Հարկաւ իսկզբան սա-
կաւաթիւ էին : Բայց յետոյ հետզհետէ խիստ
մեծ բազմութեամբ սկսան դալ, եւ վերջերս,
թէեւ բազմաթիւ քիչ թուով քսան ասիկց
տասնեակնիւ կամ քսան տարի առաջ, կրկին
Եւրոպայէն եկող ամէն շողենաւի մէջ ան-
պակաս են :

(*) Ամերիկեան կամ փոքր տակառաջովը 2,000
լիպրա է (երբ 700 քաշ) : Իսկ մեծ տակառաջովը
2,240 լիպրա (երբ 800 քաշ) :

Այս Հրեայք գրեթէ Բոլորիայէն եւ Աւստրիայէն ըլլալով զլիսաւորապէս կը խօսին մի գոնիկ Գերմաներէն, եւ որչափ որ սա իրենց բուն ազգային լեզուն է, սերտիւ կը սիրեն զայն եւ իրենց համար շատ քաղցր է։ Այս լեզուաւ եւ Երբայական տառիւ ունին լրագիրներ եւ մի հանգէս որ միայն կը տպուին ի Նիւ Եորք, Նաեւ զարմանալի մի տարբերութիւն բաղդատմամբ Տաճկաստանի Հրէից, ունին մեծ թատրոն Գերմաներէն լեզուաւ, բուն Հրեայ գերասաններով եւ գերասանուհիներով, եւ շատ կը սիրեն։ Իրենց զբաղմունքը կը կայանայ զլիսաւորապէս մի քանի արհեստներու մէջ։ Ինչպէս, գերձակութիւն, կօշկակարութիւն, եւ գործարաններու մէջ աշխատութիւն եւ մանաւանդ առեւտուր, որուն համար ինչպէս քաջայայտ է՝ ունին զարմանալի արամադրութիւն եւ ընդունակութիւն։ Այս քաղաքի մէջ, ուր հազարի չափ միայն Հրեայ ընտանիք կը գտնուի, զլիսաւոր հարուստ եւ մեծագործ կրպակները մեծ մասամբ անոնց կը պատկանին։ Ամէն մասամբ կը մրցին ուրիշ վաճառականներու հետ ի մասին լարեկարգ, մաքուր, վալիւռէ խանութներ ունենալու։ Իրենց վարմունքն ալ յաճախորդներու հետ խիստ քաղցր եւ շնորհալից է, բան մը որ լաւ խանութպանի մը զլիսաւոր պայմաններէն մին է այս երկրին մէջ, Կը մրցին նաեւ ապրանքային թիւթեւութեան մէջ, ընդ որ անշուշտ իրենց քրիստոնեայ արհեստակիցք չեն նայիր հաշտ աչօք եւ որ շատ տեղերու մէջ իրենց դէմ ելած հակակրօնական զլիսաւոր պատճառներէն մին է։ Բայց մինչ մի կողմանէ սոցա նախանձուն նշաւակ են, միւս կողմանէ գնող մասը ուրախ կ'ըլլայ այսպիսի մի ածանութեան համար, եւ իրօք, եթէ ասոնք չըլլային, ամէն բան շատ սուղ պիտի ըլլար ինչպէս եղած է երբեմն։ Դարձեալ, իրենց համար այս ազատագոյն երկրին մէջ ունին քաղաքական պաշտօններու ալ մասնակցութիւն, եւ են գրաւատեարք եւ սեղանաւորք։ Այն Հրեայք որ այս երկրին մէջ ծնած են՝ զլիսաւորապէս իրենց ընտանեկան շրջանին մէջ կը խօսին Անգլիարէն լեզուաւ, իրենց Եւրոպացի ազգակցաց հետ հաղիւ հաղ կարող են խօսիլ անոնց լեզուաւ։ Եւ առ հասարակ բոլոր Հրեայք իրենց տղաքը եւ աղջկներն կը խրկեն ժողովրդական դպրոցներ, ուր լաւ մը Անգլիարէն ուսանելու ետք՝ կ'երթան սորվիլ բուն Երբայական գիրը եւ լեզուն։ Անշուշտ այս յօժարութիւնը նախ Անգլիարէնը սորվելու՝ լաւագոյն ճամբան է առաջարկելի մէջ յաջողութեան։

Հրեայք կրօնապէս երկու խումրի կը բաժնուին, ուղղափառ եւ անուղղափառ։ Ուղղափառք որ ետքի վաղթականներէն են՝ մեծ մասամբ աւելի խստակրօն են։ Ունին տարբերութիւն Հնդամատեանը կարգալու կարգին եւ կերպերուն մէջ։ Ժողովարանին մէջ գլուխին ծածկած կը կայնին աղօթքի, եւ կաշիայ երկը կը պարուրեն իրենց արմուկին քիչ մը վերէն սկսելով մինչեւ իրենց դաստակը եւ թաթը, նաեւ ճակատին։ Այս սովորութիւնը գործադրել արտօնեալ են հաղիւ տառերեք տարեկան տղաք։ Բայց անուղղափառք աղօթքի կը կայնին բայց զլիսով առանց կաշիայ երկրի։ Առաջինը կը պահեն հինգ Հրէական տօները ճշգիւ, մինչ յետինք միայն Պասեքը եւ Տաղաւարահարացը, զայն եւս միայն մի օր բռնելով։ Եւ զարմանալի մի պարագայ այս երկու հատուածին համար՝ այն է որ Ամերիկաքանակ Հրեայք ամէնքը չեն պահեր Շաբաթ օրը հանգստեան

օր, այլ քրիստոնէից Կիրակին։ Այն օրը խանութներն չեն բանար։ Երբ Հրէի մը կը հարցնէ թէ ինչպէս իրենց միտքը կը համոզուի այսպիսի մի փոփոխութեան, կ'ըսէր, Ինչ ընենք, պարտաւորուած ենք, բուն մեր առեւտուրի օրը Շաբաթ օրն է։ Եթէ այն օրն ալ գոցենք մեր խանութներ, ինչպէս պիտի ապրինք։ Եւ ի վերջոյ կը յարէր, «Օրէնքը կը պահանջէ շաբաթուան մէջ մի օր հանգիստ եւ մինք ահա մի օր կը հանգստանանք»։ Թերեւս մեր Շաբաթական բարեկամք այս բաներն լսած չեն։ Բայց ի վերայ այս ամենայնի դիւրին է մակարեւել թէ, որչափ որ ըլլայ, Կիրակին Շաբաթին պէս ամուր բռնել պիտի չի կարենան, եւ այնպէս է։ Բայց միւս հատուածը որ աւելի ազատ շաւղի մը կը հետեւի՝ ճիշտ Հրէական Շաբաթին չափ ամուր կը բռնեն քրիստոնէական Կիրակին։ Դարձեալ, մինչ ուղղափառք քրիստոնէից հետ խնամութեան դժուարահաւան են, միւսները շատ պատրաստակամութիւն կը ցուցնեն առանց խղճահարութեան։ Այս երկու զլիսաւոր կուսակցութիւնէն դատ կայ ուրիշ փոքր կրօնական կուսակցութիւն մը, որ ստաջնորդ ունի իրեն մի ուսեալ իմաստասէր Հրեայ անձ մի, որ այս երկուքէն դուրս Հրէութեան եւ Քրիստոնէութեան մէջ մի գաւառութիւն է առաջ բերած եւ զայն կը քարոզէ, եւ կը լսեմ թէ մի Հայ պատուելի որ ժամանակաւ զլիսաւոր մի եկեղեցւոյ մէջ պաշտօն է վարած՝ իբրեւ անոր ստորակարգեալն կ'աշխատի այն ժողովրդին մէջ նոյն գաղափարին ծառայելով։ Հրէական լրագրութիւնը, թէեւ պնդել յարեալ իրենց հայրենաւանդ կրօնին, բայց չեն տածեր այն մոլեռանդ գաղափարներն զէպ ի քրիստոնեայ, եւ կը քարոզեն եղբայրական համակրութեան ներշնչութիւն, ինչպէս յարոյն է յօդուածէ մը զոր յատկապէս այս նամակիս հետ Ա. Կ. Պետրիկեանի նոյն օրուան քարոզին մէկ մասին։

Ամերիկա Ե. Կ. ՏԱՐԵՐ

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՄԸ ԱՌԹԻԻ Քանի մը շաբաթ առաջ Լանկայի Աւետեկեղեցին 15 նոր անդամներ ընդունեցաւ եւ 7 մանկան մկրտութիւն կատարեց, Հետեւեալն է ամփոփում նոյն եկեղեցւոյ հովիւ Պատ. Ա. Կ. Պետրիկեանի նոյն օրուան քարոզին մէկ մասին։

Ինչ կը զգայ եկեղեցին նկատմամբ անոնց, որ, գէթ անսանելի կերպով, միայն չեն իրեն։ Ան կը զգայ Բեթանի։ Եկեղեցին մերժած չէ զանոնք։ Երբեք։ Այլ մերժուած է անոնցմէ։ Ինչու ոմանք, վերջին օրը, դուրս պիտի մնան արքայութիւնէն։ Վասն զի ուրիշներէ աւելի՝ մեղապարտ գտնուած են։ Վասն զի մերժուած են Աստուծոյ։ Ոչ։ Չեմ կարծեր։ Այլ վասն զի իրենք Բեթան են զԱստուծոյ։ Եւ Անոր երկինքը։ Չէ թէ Երեւանէն կ'անքնան մէջ, այլ Երեւանէն չեն կ'անքնան։ Մի մոռնաք Հարոյնիք Սաակին մէջ յիշուած ահաւոր բառը, «Անոնք չեն»։ Այսպէս եկեղեցին, իր գուռները լայն բացած, ներս կը հրաւիրէ ամէնքն ալ։ Բայց, աւա՛ղ, ոմանք «չեն ուղեր»։ Ոմանք կը մերժեն մոռնել, Թերեւս մէկը ըսէ։ «Լաւ, բայց ես արժանի չեմ»։ Ուրեմն, կ'ըսեմ քեզի թէ գուն արժանի ես։ Այն ատեն արժանի չեմ, երբ արժանի ես։ Այս սեղանը արդարեւորապէս սեղանը չէ։ Անոր համար պատրաստուած է այն, որ անկեղծաբար կ'ըսէ։ «Վա՛յ ինձի,

ինչ մեղաւոր եմ ես»։ Այս խորհրդաւոր սեղանը չըսեր։ «Աստուծոյ Եւթէ, Բրիտանոս Եւթէ մեղքերը»։ Այլ կ'ըսէ։ «Ներքէ, Եւթէ»։ Ով որ կ'ընդունի թողութիւնը, կու գայ այս Սեղանին շուրջ։ Կամ արժանի էք, կամ ոչ։ Եթէ արժանի էք, ինչու կը մերժէք եկեղեցին եւ անոր ներկայացուցած սրբազան յիշատակութիւնը։ Եթէ արժանի չէք, ո՛հ, երբ պիտի ըլլաք։ Եւ խորհեցէք այս ճեղքին վրայ...

Գալով անոնց, որոնք այս պահուն հանգիստաւոր կերպով ուխտի կը մանեն եւ կը միանան Քրիստոսի տեսանելի եկեղեցիին, իրենց նշանաւոր ըլլալու համար կը յանձնարարեմ բառ մը, Բեթան։ Նշանակալից, խորունկ բառ մը։ Եկեղեցւոյ, երթագեղեցւոյ սերտեցէք զայն։ Յուզիչ, ողբերգ, ներշնչող եւ յեղաշրջող բառ մը, որուն շուրջ լաւ խորհրդանշան պայքարներ մղուած են, զիստեղծութիւններ գործուած են։ «Մեր»ը մարտիրոսներ եւ նահատակներ արտադրած է։ Առանց անոր՝ ընկերական կեանքը կը քայքայուի, եւ մարդ, տիեզերքին մէկ անշունչ խորշին մէջ նետուած, անջատ ու անկապակից էակ մը կ'ըլլայ։ «Մեր»։ Այս բառը զրէք եկեղեցիին վրայ, եւ ըսէք այսուհետեւ։ «Մեր եկեղեցին»։ Քաղաքական աշխարհի հիմնական սկզբունքն է այն։ Ծածանող դրօշներու վրայ դրեր կ'ան։ Ոչ։ Բայց կան, թէեւ չեն տեսնուիր։ Անոնց վրայ նշանակուած գոյնգոյն նշանները կը ներկայացնեն 3 գրեր, Բեթ-Ե։ Կրօնքի եւ եկեղեցիի շրջանակին մէջ ալ էական սկզբունք մը ըլլալէ չգաղղիւր այն։ Պիտի գաք այն եկեղեցիին շուրջ, զոր կը կոչէք «Մեր»։ Իսրայելացիք կ'ըսէին։ «Մեր Եհովան»։ Եւ Անոր գործութիւնը իրենք միայն կ'ըմբռնէին։ Անոր մէջ ամբողջ անցեալ մը, պատմութիւն մը, կար, զոր իրենք գիտէին միայն։ Այն բառով աւելի կը քաղցրանար եւ կը բարձրանար Եհովան։ Եւ գիտէք թէ էն քաղցրածականն է այս բառը։ Ըսէք. սիրելի, ամուսնասիրելի, հոգեհաւոր, եւս։ Ասոնք ամէնքը այնքան քաղցր չեն։ Վերցուցէք բոլոր այս եւ ասոնց նման ածականները, եւ ըսէք պարզապէս։ «Մեր Ա. Կ.»։ Ամէն բան կը բովանդակուի անոր մէջ։ Եւ մենք սովորենք ստորագրել մեր նամակները սա բառով։ «Զերք...»։ Ո՛հ, «Մեր»ը կը կապէ զիս իմններու։ Անով կը փարիմ եկեղեցիին։ Անոր անդամներէն ոմանք կը տեսնեմ աղքատ ու աննշան։ Եւ կ'ըսեմ անոր։ «Դու շատ խեղճ ես, ո՛հ, շատ խեղճ, բայց է՛հ քաղցր ես»։ Կը տեսնեմ ուրիշ մը, որ փորձուած է, ինկած է հոգեւոր բարձրութենէ մը եւ շատ թշուառացած է։ Կ'ըսեմ անոր իսկոյն։ «Ո՛հ, եղբայր է՛, շատ տրտումեմ քեզ համար»։ Հաւատացէք որ աշխարհի վրայ «Մեր» չունեցող անձին վրայ յոյս չուանիմ, ոչ ալ համարում՝ նոյն իսկ այս կարգի քրիստոնեայի մը վրայ։ Մէկը պիտի առարկէ թերեւս։ «Բայց չեմ գիտեր որ եկեղեցին մէկ է եւ ընդհանրական»։ «Այո», կը պատասխանեմ, «Աստուծոյ առջեւ բոլոր եկեղեցիները մէկ են։ Աստուծոյ բոլոր մարդկութիւնը մէկ ընտանիք կը ճանչնայ, բայց ես իմ տունս ու ընտանիքս ունիմ, եւ դուք ձերն»։ Այս բաները կ'ըսեմ սա համոզումով թէ մինչեւ որ ձերը չսեպէք եկեղեցին եւ անոր ցաւերը, մինչեւ չըսէք։ «Մեր եկեղեցին, մեր վերքը, մեր վառքը կամ մեր ամօթը», պիտի չկրնաք ճշմարտապէս աղօթել եւ աշխատիլ անոր շինութեան, բարդաւճման եւ պայծառութեան համար։

Կ. պոլիս Գ. Ս. Գ.

Քրիստոսարգաց կիրակնօրեայ աղօթքի ժողովը կը սկսի ժամը 9ին (Ը. Թ.) Պայպը Հառուսի մատրան մէջ։ Խորհրդածութեան նիւթն է Ա. Կոր. ԺԵ. 58 համարը։

(*) Պիտի հրատարակուի մօտաւոր առթիւ։

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրբաթ Սէլամըզի արարողութիւնէն ետեւ Աւստրիական դեսպան Պառնոն տը Քալիէ, Ֆրանսական դեսպան Մ. Գոնսթան եւ Սերպիական դեսպան Մ. Նովաքովիչ յաջորդաբար պատիւ ունեցան ոչ-պաշտօնապէս ներկայանալ Ն. Կ. Վեհափառութեան :

Կայսերազուն իշխան Սիւլէյման էֆ. ի որդի Ապտիւլ Հալիմ էֆ. եւ Կայսերազուն իշխան Շէվքէթ էֆ. ի որդի Ճէմալէտին էֆ., որոնք Վեհ. Սուլթանի հրաջանակիրներու գումարտակին կը պատկանին, իմթիցադի արծաթ շքանշան ընդունեցան :

Վեհ. Սուլթանի բժիշկ Միւշիր Իսմէթ փաշայի ակամակուռ Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ :

Իֆթաճ կ'ըսէ թէ կառավարական մէկ քանի պաշտօնատուներ հասած հեռագիրներ կը յայտնեն թէ, յորմէհեռէ բարենորոգման յանձնաժողովը հասաւ Նէմէն եւ կարգ մը անհրաժեշտ անօրինութիւններ գործադրուեցան զինուորական եւ քաղաքային վարչութեան մէջ, ամբողջովին անհետացած են ինչ ինչ վիճակներ որ առաջ գոյութիւն ունէին, Կայս. արդարութիւն կը գործադրուի դաւառին ամէն անկիւնը եւ տղէտ անձերու ընթացքէն ծագում առած անկարգութիւններ վերջ գտած են ու անգործութիւն կը տիրէ ամբողջ դաւառին մէջ եւ բոլոր ցեղերուն միջեւ :

Եպարքոսական շրջաբերական մը զրկուած է բոլոր նահանգները եւ ցոյց տրուած է թէ Վեհ. Սուլթանին փափաքն է բովանդակ երկրին բարեկրթութիւնը եւ բնակիչներու ամէն դասակարգերուն երջանկութեան յաւելումը տեսնել : Ուստի եւ պատուիրուած է որ ամէն պաշտօնեաներ ժիր ըլլան լաւ վարել իրենց պաշտօնները, փութով նայուն դատերը դատարաններու մէջ եւ հանրութեան ու անհատներու իրաւունքները միշտ ապահովութիւն բովանդակ Կայս. պետութեան մէջ :

Ճիտտէի մէջ երկու անձ բռնուեցան ժամատախտէ : Կայս. հրամանով ի նիստ հրաւիրուած Առողջապահական խորհրդի մասնաւոր մէկ գումարման մէջ այդ դէպքին հետեւանքով որոշուեցաւ հրահանգ տալ որ հիմա Ճիտտէի մէջ գտնուող բոլոր ուխտաւորներն Ապուսաատի Կառնիկայի կայարանը տարուին եւ հոն պահուին մինչեւ ցնոր անօրինութիւն, եւ այսուհետեւ Ճիտտէ հասնող ուխտաւորներու շոգենաւեր իրենց նաւարդները ցամաք հանելէ առաջ նոր հրամանի սպասեն : Նաեւ որչափ կարելի է չուտով նաւամատոյց մը պիտի չլինուի Ճիտտէի հիւսիսակողմը կամ Հիճազի մէջ յարմար տեղ մը, եւ Ապուսաատ տարուած ուխտաւորները եւ սոյն հրամանով շոգենաւերու մէջ պահուածները, նաեւ այսուհետեւ ժամանողները, այդ նոր նաւամատոյցը պիտի հանուին եւ Մեքքէ զրկուին առանց Ճիտտէ երթալու : Միւսնոյն ժամանակ Ճիտտէ մեկնող եւ ուրիշ նաւահանգիստներ դադող նաւեր Կառնիկայի պիտի ենթարկուին արդէն գործադրուող կանոններուն համաձայն : Ժամատախտի երրորդ դէպք մը եւս պատահած է Ճիտտէի մէջ եւ պաշտօնեաներու հրահանգ տրուած է ինստ միջոցներ գործածել ակտիւ ծաւալման առջեւ առնելու համար : Առողջապահական խորհրդի Ընդհ. քննիչ Քոչնի էֆ. եւ Գափազի Կառնիկայի կայարանէն Զուլաւա պէյ հրահանգ ընդունեցան Ճիտտէ

երթալ եւ հսկել տեղւոյն առողջապահական անհրաժեշտ անօրինութիւններուն վրայ :

Առեւտրական նախարարութիւնն Ապահովութեան անտուկին վարչային բարենորոգման համար ինչ ինչ անօրինութիւններ քրտաւ : Այսուհետեւ այդ անտուկն ամէն շաբաթ օր այդ նախարարութեան պիտի զրկէ մուտքի եւ ելքի մանրամասնապէս տեղեկագիր մը : Անոնց որ դրամ ունին անտուկէն ընդունելու՝ այսուհետեւ կանոնաւոր համեմատութեամբ մը պիտի վճարուի դրամ : Կը կարծուի թէ այս անօրինութիւններով բաւական պիտի աւելնան եւ ընդարձակուին անտուկին գործառնութիւնները :

Որոշուած է արհեստներ սորվեցնել Համադրային Անկեղանոցի այն պատասխարեալներուն որոնք գործելու կարողութիւն ունին : Այս որոշման գործադրութեան ձեռնարկուեցաւ՝ անկեղանոցին մէջ ոստայնանկութեան գործարան մը հաստատուելով, ուր իւր 20 կիներ ու աղջիկներ ոստայնանկութիւն պիտի սորվին ճարտար արհեստաւորէ մը :

Պետական խորհուրդը սիկարի թղթի ներածման եւ նոյն թղթի շինութեան գործիներուն խնդիրը քննելէ ետեւ որոշեց որ այդպիսի թղթով ու գործիներ ներածել ուղղը նախ արտօնագիր ստանայ Ռէժիէն, եւ այդպիսի ապրանքներ մաքսատունէն հանելու առնին նախ քննութիւն մը կատարուի Ռէժիէ մէկ պաշտօնէին կողմէ :

Ատենէ մը ի վեր ծաղկախոտ կը ճարակի մայրաքաղաքին մէջ : Ախտին ծաւալման առջեւ անհեղու համար գործածուած միջոցներէն մին է բնակիչներու եւ մանաւանդ զաւրոյցներու աշակերտներուն պատուատու մը : Ձեռնհաս պաշտօնեաներուն հրահանգ տրուած է խստիւ ծանրանալ այս կանոնին գործադրութեան վրայ, եւ պատուատու գործողութիւնն ընդհանրացած է մայրաքաղաքին մէջ :

Մայրաքաղաքին բնակիչներն, օգին տաքութիւնը նկատելով կը կարծէին թէ ձմեռն ամբողջովին անցած է : Կ'երեւի թէ ծառերն ալ այնպէս կը կարծէին, վասն զի անոնցմէ շատեր ծաղկեցան եւ պարտէզներու վարդերն իններն սկսան ընծիւղներ արձակել : Սակայն անցեալ շաբթու օդը ցրտեց, եւ վերջապէս շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի ամբողջ մայրաքաղաքս ձիւնով ձերմեցաւ :

Ժամանակէ մը ի վեր Սոփիայի վիճակահանութեան տոմսեր կը վաճառուին մայրաքաղաքին մէջ : Ասոնց վաճառումն արդեւուեցաւ, եւ անցեալ շաբթու ոստիկանութիւնը ձերբակալեց այնպիսիներ որ այդ տոմսերէն վաճառել կը փորձէին :

Այսուհետեւ Կայս. Իրաւագիտական վարժարանի շրջանաւարտները, Խառնիյէ գաղութներու եւ Ղալաթա Սէրայի լիսէին շրջանաւարտներուն նման, կարող պիտի ըլլան դաւառակի կառավարիչ (գալմադամ) կարգուիլ չորս տարի զիւղախմբի մը վարիչ (միւտիր) եւ կամ գալմադամի օգնական ըլլալէ եւ հարկաւոր քննութիւնն անցնելէ ետեւ :

Իֆթաճ յօդուած մը հրատարակելով ցուցուց թէ պէտք է ամբարցնել այն կապերը որոնք կը միացնեն բոլոր Մահմետականները իրարմէջ զանուն : Մասնաւոր կ'ընէ թէ Հնդկաստանի, Ճափայի եւ Սինկափորի Օսմ. հիւպատոսներ կարգելու պահուն այս բանն ինկատ առնուած է : Սակայն կը յորդորէ որ սոյնպիսի հիւպատոսներու ընտրութեան ամենամեծ հոգ տարուի, քանզի քաղաքական գործերու հմուտ ըլլալու են անոնք, քայց մա-

նաւանդ օժտուած՝ կրօնական գիտութեամբ եւ բարեպաշտական առաքինութիւններով, որպէս զի կարող ըլլան պատասխան տալ հարցնողներուն եւ խնդիրներ լուծել ըստ Մահմետական օրինաց :

Ուրբաթ կէսօրէն ետքը Ֆրանսական դեսպան Մ. Գոնսթան այցելութիւն տուաւ Մեծ Եպարքոսին, Արտաքին գործերու նախարարին եւ բոլոր միւս նախարարներուն, որոնք իրեն ցաւակցական այցելութիւն տուած էին Մ. Ֆէլիքս Ֆոռի մահուան առիթով : Մ. Գոնսթան այս շաբթու Ֆրանսա պիտի ուղեւորի իր կինը մայրաքաղաքս բերելու :

Անցեալ շաբթու երկու երիտասարդներ, որոնք իրենց ուսումներն աւարտած են քաղաքային Երկրաչափական վարժարանին մէջ, իրենց վիշապականներն ընդունեցան Թոգանօթարանի վերատեսուէ Միւշիր Չէքի փաշայի ներկայութեամբ :

Էսկիշէիւրի Հայոց եկեղեցիին, որ փլատակ էր, վերաշինութեան արտօնութիւն տրուեցաւ :

Անցեալ շաբթու Անգղիայի դոսաչըյիկներու շոգենաւ մը եկաւ 110 ուղեւորով, որոնք ուրբաթ օր Սէլամըզի արարողութեան ներկայ եղան : Այս դոսաչըյիկներուն մէջ կը գտնուէր Սըվադի նախկին ընդհ. հիւպատոս Սըր Չարլս Ուիլսոն :

Սուտանցիներու պետ Շէյխ Ապուսլլահ Օմտուրմանի անցեալ Սեպտ. ամսոյ ճակատամարտէն ետքը նահանջեց դնաց Քորսոֆան, ուր ջանք ըրաւ, կը կարծուի, հաստատուիլ էլ Օպէիտ անուն գլխաւոր քաղաքին մէջ : Եգիպտական զօրաց քանի մը ջոկատներ զրկուեցան զայն բռնելու նպատակով : Գնդապետ Քիլընըրի հրամանատարութեան տակ գտնուած այսպիսի ջոկատ մը վերադարձաւ Քորսոֆանէ եւ կը ծանուցանէ թէ Շէյխ Ապուսլլահ 6,000 մարդով կը զբոսնուի ի Շէրքէլէ, իսարթուէ 320 հազարամիլիոն հեռու դէպ հարաւ : Սուտանցիներն ամուր զիրք մը ունէին եւ գնդապետ Քիլընըր չհամարձակեցաւ անոնց վրայ յարձակիլ քանի որ իր մարդիկը քիչուոր էին : Սակայն իմացաւ թէ անոնք կամաց կամաց կը քաշն դէպ հիւսիս որպէս թէ Օմտուրմանի Եգիպտական զօրաց վրայ յարձակելու գիտաւորութեամբ : Այս լուրը բաւական գործունէութիւն յառաջ բերաւ Գահիլէի զինուորական շրջանակներուն մէջ եւ զորոյցներ եղան թէ Շէյխին մարդոց թիւն է 16 կամ 20 հազար : Այդ ի՞նչ ալ ըլլայ, յայտնի է թէ Սուտանի մէջ անգործութիւն պիտի չհաստատուի մինչեւ որ Շէյխ Ապուսլլահ ձերբակալուի եւ անոր մարդիկը ցրուին : Ուստի հաւանորէն բաւական զօրք պիտի զրկուի անոր վրայ :

Անցեալ ուրբաթ հրամայուեցաւ հացին գինն Յ փաւա զեղչել : Բայց քանի մը հացագործներ տակաւին Յ0 փաւայի կը ծախեն հացը, ըսելով թէ այդպիսի հրամանի մը վրայ տեղեկութիւն չունին :

Ֆրանսայի հանդուցեալ նախագահ Ֆէլիքս Ֆոռի համար հինգշաբթի օր Փանկալթի Սէնյո Էսթրի եկեղեցիին մէջ կատարուած հոգեհանգստեան պաշտօնին եկեղեցական եւ աշխարհական պատգամաւորութիւն մը ներկայ եղաւ Ազգ. Պատրիարքարանի կողմէ : Գաւառներու կուսակալները Պայրամի առիթով Պատրիարք Հօր կողմէ իրենց ուղղուած շնորհաւորութիւններուն համար շնորհակալութեան գրեթէ զրկած են Ն. Ա. մենապատուութեան : Երկրագործական դրամատան վարչական խորհրդին նախագահ Նուրեան էֆ. Պատրիարք Հօր գրած է թէ Երկրագործ-

ծական գրամատուցը պատրաստ է 2,000 ոսկիի փոխադրութիւն մը ընել Վանայ կա-
րօտեալներուն : Այս առաջարկը Պատրիար-
քարանի Բաղադական ժողովին յղուեցաւ եւ
ընդունուեցաւ : Ուստի եւ հետագայում
Վանայ կուսակալութեան, որպէս զի առանց
ըստ օրինի հոգային աւանդ պահանջելու,
գումարներ փոխ տրուին զիւղացիներուն եւ
խեղճերը կարենան ցանքի պատրաստութիւն
տեսնել : — Ըստ Արեւելի, Գահիրէի մէջ Փետր-
18ին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած
է Նուպար փաշայի համար ներկայութեամբ
հանգուցեալին որդւոյն, թոռներուն, անգա-
կաններուն, Հայ պաշտօնական մարմիններուն
եւ ազգայիններու հոծ բազմութեան : Այդ
առիթով Պողոս փաշա տեղւոյն եկեղեցիին
140 ոսկի եւ աղքատներու համար 160 ոսկի
նուիրած է :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յիշատակ . Անցեալ երեքշաբթի Երեսփ. Ժո-
ղովին մէջ Մ. Տիւփիւի, Երեսփոխանի մէջ
ալ Դատական նախարար Մ. Լըպրէ, կար-
գացին Հանրապետութեան նորընտիր Նա-
խագահին պատգամագիրը : Համառօտ էր եւ
հաւանութեան ջերմ ցոյցերով ընդունուե-
ցաւ երկու ժողովներուն ալ ստուար մեծա-
մասնութեան : Երեսփ. Ժողովին մէջ դրեթէ
մէն մի նախագահութիւն ծախահարութեամբ
ընդմիջուեցաւ : Նախագահը սապէս կը սկսի
պատգամագիրը . «Երկրին ամենէն բարձր
պաշտօնին կոչուելով Երեսփոխանի եւ Երեսփ.
Ժողովին աշակցութեան պէտք ունիմ իմ
վրաս դրուած մեծ պարտականութիւններն
ի գործ դնելու համար : Կրնաք դուք, տեսքը,
վստահիլ թէ հաստատ կամքս է բոլոր ճի-
շդութեան նուիրել Սահմանադրութեան պահ-
պանման : Ասոր դրաւական է իմ անփո-
փոխելի անձնութիւնս Հանրապետու-
թեան : Իշխանութեան կանոնաւոր փոխան-
ցումը, որ մեր սիրելի եւ ողբացեալ Նախա-
գահին, Մ. Ֆ. Ֆոռի, սոսկալի կերպով յանկար-
ծական մահէն ետքը քանի մը ժամու մէջ
կատարուեցաւ, բովանդակ աշխարհի առջեւ
նոր ապացոյց մը եղաւ Ֆրանսայի հաւա-
տարմութեան սոս Հանրապետութիւնն» : Յի-
շուց ինչ որ Հանրապետութիւնը կատարած
է Ֆրանսայի համար եւ յայտարարեց թէ իր
նպատակն է Սահմանադրութեամբ իրեն յանձ-
նուած իշխանութիւնը գործածել Հանրա-
պետութիւնը զօրացնելու համար եւ թոյլ
չտալ որ իր ձեռաց մէջ տկարանայ Սահմա-
նադրութիւնը : Նախորդ շաբաթ եւ կիրակի
օր նորընտիր Նախագահին դէմ տեղի ունե-
ցած ցոյցերը քանի մը խռովարարներու գործն
էին եւ ոչ ժողովրդային զգացման արտա-
յայտութիւն, ինչպէս յայտնի եղաւ երբ
Նախագահը կառքով անցաւ Փարիզի փո-
ղոցներէն : Պատգամագիրը լաւ աղբեցու-
թիւն ըրաւ օտար երկիրներու մէջ : Վիէն-
նական թերթ մը կ'ըսէ, «Անկեղծ եւ հա-
մոզուած Հանրապետական մը միտքն կարող
է այսպիսի լեզուով խօսիլ» : Ուրիշ մը կ'ըսէ,
«Ժողովրդին հարազատ մարդն է ան, զոր
հասարակ մահկանացուներ, երկրագործ,
խանութպան, արհեստաւոր եւ գործաւոր,
կրնան իրեն տրուել ցուցնել իրենց որդի-
ներուն» : Զրոյցներ եղան թեկնածուներու
դաւերուն եւ զիտաւորութիւններուն նկատ-
մամբ : Պոստիպարութեան թեկնածու Վիլքոր
իշխանը եւ Պուրպուրեան թեկնածու Օրլէանի
գումարը գործի ձեռնարկելու մտադիր են,
կ'ըսուի : Ոստիկանութիւնը Օրլէանի դքսին

համանութիւնը կրող շքադրամներ հատանելու
վեց կնիք գտաւ Փարիզի մէջ, նաեւ արդէն
խակ շրջաններութեան հանուած 10,000 շքա-
դրամ : — Հինգշաբթի տեղի ունեցաւ հան-
դուցեալ Նախագահին թաղումը : Օղբ նպաս-
տաւոր էր եւ թափօրին անցքին վրայ փո-
ղոցները լցուած ամբոխն՝ անաղին : Թա-
փօրն սկսաւ էլիզէի պալատէն եւ յառաջա-
ցաւ դէպի Նոթր Ծամի մայր եկեղեցին, ուր
հոգեւոր պաշտօն մը կատարուեցաւ, եւ ապա
վերսկսաւ դէպի Փէշ Լաշէլի գերեզմանա-
տունը : Հանգուցեալին ընտանիքին ետե-
ւէն կ'երթար Նախագահ Լուպէ ընկերակ-
ցութեամբ Երեսփոխանի փոխ նախագահին,
Երեսփ. ժողովի նախագահին, նախարա-
րութեան, դեսպաններուն, Երեսփոխանի եւ
Երեսփ. ժողովի անդամներուն . ապա կու-
գային բաղնաթիւն ներկայացուցիչներ այլեւ-
այլ մարմիններու : Այնչափ երկայն էր թա-
փօրը որ Նոթր Ծամի հոգեւոր պաշտօնը
վերջացաւ մինչ թափօրին յետակողմը կազմող
զօրքերը դեռ չէին ելած էլիզէի : Գերեզմա-
նատան մէջ դամբանական խօսեցան Երես-
փոխանի փոխ նախագահ Մ. Շոփօ, Երեսփ. Ժո-
ղովի ատենապետ Մ. Տէշանէլ, վարչապետ
Մ. Տիւփիւի, Ծովային նախարար Մ. Լո-
քուա եւ ուրիշներ : Ծառախօսութիւններուն
յաջորդեց զինուորական հանդէս մը, երբ
Ֆրանսայի ամենէն ընտիր զօրականներէն
10,000 հոգի, որոնք զինուորական ամեն
ճիւղերը կը ներկայացնէին, գազադին առջեւ
անցան : Յետագայում թեկնածուներ Մ. Միլ-
վուա փորձեց անկարգութիւն յարուցանել
աղաղակելով, «Կեցցէ բանակը : Թող հրաժարի
Նախագահը : Անկցին Հրեաները» : Եւ ձեր-
բակալուեցաւ նման Մ. Տէրուլէտի եւ Մ.
Հապէրի, որոնք աշխատեցան զինուորնե-
րուն վրայ ազդեցութիւն բանեցնել եւ
անոնց զօրանոցը մտնել : Երեսփ. Ժողովը
նախարարութեան առաջարկով արտօնեց
դատի ենթարկել Մ. Տէրուլէտ եւ Մ. Հա-
պէր երեսփոխանները, որոնց տուններուն մէջ
ոստիկանութիւնը վնասակար թուղթեր դը-
տաւ : Հիմա այդ երեսփոխանները բանտի մէջ
են եւ իրենց հարցաքննութեան կը սպասեն,
իսկ Մ. Միլվուա արձակուած է առժամապէս :
Թերթերը կը կարծեն որ Մ. Տէրուլէտի հար-
ցաքննութիւնը դեռ քանի մը օր պիտի գրաւէ :
Միւս կ'ըսէ թէ Հայրենասէրներու Դաշ-
նակցութեան գրասենեակին մէջ գտնուած
թղթերը կը հաստատեն թէ Մ. Տէրուլէտ
ինքնաբերաբար գործած է եւ մեղսակիցներ
չունի : Օրլէանի դքսին քարտուղար Մ. Մո-
նիլըուի ընտկարանին մէջ ոստիկանութիւնը
սնտուկ մը գտաւ ուր նամակներ կային
դքսին Փարիզացի անձերու ուղղուած :
Մ. Մոնիլըուա խօսակցի մը յայտնեց թէ
Օրլէանի դուքսը թեկնածու չէ եւ թէ ան-
պատշաճ բան չընել ան : Նախագահ Ֆոռի
թողման օրը յիշատակի պաշտօններ կա-
տարուեցան բոլոր դէպքում մայրաքաղաք-
ներուն մէջ : Զարը, Գերման Կայսրը եւ
Նախագահ Մաքսիմիլի, մէն մին իր մայրաքա-
ղաքին մէջ, ներկայ եղան յիշատակի այդ
պաշտօններուն : Միւս կ'ըսէ թէ Ընդհ.
դատախազ Մ. Մանս պատրաստ է մատուցա-
նել իր տեղեկագիրը եւ թէ ան պիտի հրա-
ւիրէ Վառսել ատենան՝ Տրէյֆիւսի դատա-
վճիռը ջնջել առանց խնդիր վերաքննու-
թեան յղելու :

Փէյլապէնց պատերազմ . Մանիլայի շրջա-
կայքը ծանր կռիւներ տեղի կ'ունենան, ո-
րոնք կը շարունակուէին դեռ վերջին լուրե-
րուն ժամանակ : Փետր. 22ի գիշերը հրձիգ-
ներ կրակ տուին քաղաքին քանի մը մասե-
րուն եւ, երբ ջրհանկիրներ ջանացին մարիչ
բոցերը, մօտակայ շէնքերէն հրացանի եւ

վեցհարուածեանի դնալներու տարափ մը
տեղաց անոնց վրայ : Մինչ զինուորներ կը
պարպէին շէնքերը, հրդեհը սաստկացաւ եւ
աւելի քան հարիւր հազար ոսկւոյ շէնք
գործուեցաւ : Զրհանկիրները գործելէ ար-
դեւուեցան նաեւ իրենց խողովակին մէջ
քանի տեղերէ կարողուեցան պատճառով :
Շատ մը հրձիգներ հրացանի բռնուցան եւ
Ամերիկեան քանի մը զինուորներ վիրա-
ւորուեցան : Հետեւեալ առաւօտ ապստամբ-
ները կորովի յարձակում մը ըրին եւ ետ
մղուեցան տալով, ինչպէս կը հետագրէ Զօր.
Օթիւ, 500 մեռեալ եւ 200 զերի : Յայտա-
րարութիւն մը հրատարակուեցաւ, որով Մա-
նիլայի ընտկիչներուն կ'արգելուէր տուններէն
դուրս ելլել ժամը 7էն ետքը (Ը. Ե.) : Ապստամբ-
ները կը շարունակեն անկանոն հրացանա-
ձգութիւն մը Ամերիկեան յառաջապահ կէ-
տերուն վրայ, եւ օտար մարտանաւեր ջո-
կաններ ցամաք հանած են իրենց հպատակ-
ները պաշտպանելու համար : Այս խռովու-
թեան ծագումէն քանի մը օր առաջ ապստ-
ամարներուն նշանաւոր պաշտօնէի մը կողմէ
հրատարակուած յայտարարութիւն մը կը
պատուիրէր տեղացի ընտանիքներ յարգել
եւ բոլոր ուրիշ անհատներ ջարդել Մանի-
լայի մէջ : Զօր. Օթիւ Ամերիկացի օգնու-
թիւն խնդրեց որ պիտի զրկուի : Ներսոս
կղզիէն պատուիրակութիւն մը Զօր. Օթիւի
լուր տուաւ թէ Ամերիկեան զօր պարզուած
է հոն եւ զօրավարը դանիւր վստահացուց
թէ Ամերիկացիք ընդունելի կառավարու-
թիւն մը պիտի ընծայեն :

Հոնգկոնգի Կոնգրէս . Մ. տը Յէլ եւ Ընդ-
գիմազիւններուն պետերն անցեալ հինգշաբթի
պաշտօնաթուղթ մը ստորագրեցին որ կը
սահմանէ բովանդակ նստաշրջանի օրէնսդրա-
կան յայտագիրը : Այսպէս, կ'ըսէ Միւսպա-
թիլթակիցը, միակ տեսակցութիւն մը որ
տեւեց նոյնչափ ժամ որչափ շաբաթ տեւած
էին Պառն Պանֆիլի անօգուտ բանակցու-
թիւնները, բաւական եղաւ ամէն դժուա-
րութիւններ բառնալու : Շաբաթ առաւօտ
թագաւոր-Կայսեր ներկայացաւ Մ. տը Յէլ
եւ Ն. Կ. Վեհապետութեան մատուց նոր նա-
խարարներուն ցուցակը : Թագաւոր-Կայսրը
վերջնապէս ընդունեցաւ Պառն Պանֆիլի
հրաժարականը, մեծ գոհունակութիւն յայտ-
նելով անոր ցուցած հաւատարմութեան, հաս-
տատմութեան եւ կարողութեան համար
եւ Սը. Ստեփանոսի պատուանշանին մեծ
խաչը նուիրելով անոր : Մ. տը Յէլի նախա-
րարութիւնը կը պարունակէ իր նախորդին,
Պառն Պանֆիլի, դաշնին անդամներէն շա-
տերը, որոնց մէջ կը գտնուէին Ազգային
պաշտպանութեան նախարար Պառն Ֆէյթը-
վարի եւ Երեսփոխան նախարար Մ. Լուքաց :
Վարչապետ Մ. տը Յէլ պիտի վարէ նաեւ Ներ-
քին գործերը, որպէս զի յետոյ այդ պաշտօնն
յանձնէ Ափոնի կոմսին, որ Ընդգիմազիւ-
նիւն մէջ մասին պետն է : Ազատականնե-
րէն բաժնուած երեսուն երեսփոխանները ո-
րոշած են դարձեալ միանալ Ազատական կու-
սակցութեան, վստահ զի տաքսապը դոնացու-
ցիչ կերպով բարձուեցաւ նորընտիր Վարչա-
պետին ձեռքով :

Այլ-այլ . Փեքինէ կը հեռագրուի թէ շա-
բաթ երեկոյ թիշնցիլի մէջ քանի մը Դեր-
մանացիներ յարձակում կրած են Զինայի-
ներէն եւ հաղիւ հաղ մահուանէ ազատուած
են կողմակի փողոցներէ վախճելով : —Ապա-
նիոյ Երեսփոխան 7ի դէմ 30 քուէով ընդու-
նեցաւ Գամիոս մարաշախտին առաջարկը,
որով կ'ուզուի խորհրդարանական յանձնաժո-
ղով մը կազմել քննելու համար այն կերպը որով
մղուեցաւ պատերազմն Ամերիկայի դէմ :

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Գոհարիտ			26
Բուսիլի Երկաթուղի			117
ԲԱՄԳ, ՕՍԻ. ՈՍԿԵՆ 100Է			
Մէքիսիլ	108 7	Նաբոլէոն	87 19
Մէթալք	96 10	Գրիմից	51 6
Մանր արծաթ	103 10	Անգլ. ոսկի	110
Ռուսիոյ բոլ	90 20	Մանիթ թղթ.	8 54

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՐՈՐ ՊՅՈՑԱԾԱՆ
Ֆիենմանըյար Եղովը, Ամերիկացի Խան